

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д.с.н. Таня Чавдарова,
катедра „Социология“, СУ „Св. Климент Охридски“
научна специалност: „Социология” с шифър 05.11.01

въз основа на заповед № РД 38-285 от 2 май 2018 г.
на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“
за включване в състава на научното жури по защита на дисертационен труд

на тема:

Усвояване или опитомяване: Институционалният трансфер на международни управленски стандарти в българския бизнес, 2007 – 2012 г.
(Върху примера на сертифицирането съгласно бизнес стандарта за управление на качеството ISO 9001)

на

Емил Димитров Георгиев

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“, по научна специалност „Социология” в СУ „Св. Климент Охридски”

Емил Георгиев представя за защита докторска дисертация в обем от 240 стандартни страници (от 1800 знака). В използваната литература са включени 239 заглавия, от които 40 са на български език, а останалите са на английски език. Дисертацията е структурирана в четири глави, въведение, заключение, библиография и приложения. В пет приложения са дадени инструментите на различните елементи от емпиричното изследване. Авторефератът точно и коректно отразява съдържанието, структурата и логиката на работата.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният за защита труд е посветен на една значима тема в полето от изследвания на управлението и организациите – темата за характера на трансферирането на институционализирани международни стандарти за управление в българска бизнес среда. Тя е от съществена научна и приложна значимост в контекста на ясно очертаната тенденция към нарастване на сертифицирането на български фирми съгласно бизнес стандарта за управление на качеството ISO 9001. Професионалната експертиза на автора като същевременно социолог и одитор позволява един прецизен изследователски поглед към този управленски процес. На фона на неговата теоретична и социална стойност е удивително колко малко са посветените му социологически публикации в България. Този

факт сам по себе си повишава ценността на дисертационния труд. Темата има и практико-приложно значение заради пряката връзка между качеството на бизнес управлението и бизнес резултатите на компаниите.

В теоретичен план целта на дисертационния труд е да предостави надеждна интерпретация, от социологическа перспектива, на процеса на сертифициране в бизнеса като пренос на специфичен социален смисъл и логика, който може да има различни последиствия за компаниите. В изпълнение на тази цел в първа глава се осветлява историята на стандартизацията и сертифицирането на бизнес организациите и по един системен начин се възпроизвеждат главните структурни и институционални характеристики на системата за управление на качеството. Във втора глава се разгръща теоретичният модел на дисертационния труд, като се анализират институционалните особености на бизнес управлението. Тук е осъществен впечатляващо богат преглед на интерпретациите на основните понятия в научната литература. Двете глави демонстрират както наличие на задълбочени теоретични познания и ерудиция по темата, така и способност за критично съотнасяне и рефлексивен анализ. В трета глава разработеният абстрактно теоретичен концептуален апарат се полага в български контекст и убедително се аргументират основните типове трансфер на международния управленски стандарт в български компании. Четвърта глава представя логиката и методологията на емпиричната работа, включваща комбинация на количествени и качествени методи. Тя съдържа богат анализ на получените резултати, чиито ограничения са прецизно посочени.

В емпиричен план целта на работата включва както описателни, така и обяснителни задачи. Авторът търси, първо, да разбере главните причини, възплътени в основните мотиви, поради които българските фирми приемат международни стандарти за бизнес управление. Втора задача е да се изгради типология на практиките за приемане на правилата на стандартите във фирмите. Трето, извеждат се главните фактори, които обуславят различията в приемането. Последно, търси се да се изведе икономическият ефект от сертифицирането за фирмите. В отговор на тези задачи са конструирани основните хипотези и централната теза на дисертационния труд, гласяща, че „качественото управление в организационен аспект може да бъде мислено като социален процес на създаване и поддържане на баланс между личните, субективни стремежи и организационните (бизнес) цели.“

Емпиричната работа на Емил Георгиев е в значим обем, надхвърлящ с много очакваното и изискваното за един дисертационен труд. Тя включва три компонента. Първо, осъществен е анализ на 74 корпуса от пълна документация (с впечатляващ обем от над 11000 страници) на Системите за управление на качеството на български фирми, сертифицирани в периода между 2007 и 2012 г. Второ, проведено е изследване чрез онлайн анкета с представители на 127 сертифицирани български фирми, които са отговаряли за процеса по сертифициране. Трето, осъществени са 21 полуструктурирани интервюта с мениджъри/ собственици на български сертифицирани фирми. Емпиричното изследване в своята цялостност е ясен знак за професионално постижение в областта на дизайна, обработката и анализа на данни от социологически изследвания, осъществени с различни методи. То възплащава овладяното умение на Емил Георгиев за последователно, целенасочено и упорито социологическо дирене.

2. Оценка на приносите на дисертационния труд

Като цяло приемам самооценката за научните приноси в дисертацията, изложена в автореферата. Мога да синтезирам виждането си за основните насоки, в които дисертационният труд има приносен характер, по следния начин:

- 1) Дисертационният труд представлява теоретичен принос в едно средище от полетата: социология на управлението, икономическа социология и социология на организациите и дава сериозен тласък за развитието им в българската социология. Авторът прилага убедително теоретичния апарат на новия институционализъм в организационния анализ и социологията към конкретен емпиричен анализ на управленски практики и обуславящите ги мотиви. Със средствата на посочения теоретичен подход Емил Георгиев успява адекватно да конструира основните типове подходи на българските собственици/ мениджъри към сертифицирането. Единици са примерите за такова успешно прилагане в световната научна литература на формите на институционален изоморфизъм към типовете институционален трансфер на СУК. Особено ценен е анализът през призмата на типа „опитомяване“, чрез който се открояват най-важните неформални практики за получаване на сертификат съгласно международен стандарт за управление, специфични за българските фирми и техните ръководители.
- 2) Както теоретичен, така и практико-приложен принос представлява критичното проблематизиране от социологическа перспектива на съдържащата се в стандарт ISO 9001 претенция за универсална валидност. Възприема се критично гледище към универсалисткия възглед за стандартизацията на социални процеси и убедително се аргументира ситуационалистката парадигма в мениджмънта. В приложен план се поставя под въпрос тежестта на сертифицирането като фактор за повишаване на бизнес резултатите.
- 3) Новаторски за българската социология е анализът на „вътрешните“ и „външните“ мотиви за сертификация съгласно международни стандарти за управление (в частност ISO 9001) на българските фирми, като при това недвусмислено е открояна връзката им с икономическата ефективност и ефикасност.

3. Оценка на публикациите по дисертацията

Емил Георгиев има четири публикации по темата на дисертацията, две от които в съавторство. Две от тях са на български език, другите две – на английски език. Статиите на английски език са в престижните научни списания *The TQM Journal* и *Journal of Industrial Engineering and Management*, които са направили изследователските резултати от дисертационния труд световно видими. Съдейки по броя на цитиранията на публикациите, отразен в базата данни на Google Scholar, за един сравнително кратък период тези статии са намерили много добър световен прием.

4. Бележки, въпроси, предложения

Всеки научен текст поражда въпроси, а често и несъгласия с определени подходи, методи или тези. Струва ми се, че от гл.т. на логиката на изложението в дисертационния

труд, проблемът за специфичната роля за институционалния трансфер на „институционалната среда“, в която съществуват бизнес организациите, и на „организационните полета“ на компаниите не е прояснен в достатъчна дълбочина. Какво е тяхното специфично влияние за приоритетното проявление на вътрешни или външни мотиви; доколко влиянията на институционалната среда и организационното поле се припокриват и водят до един и същ или до различен тип институционален изоморфизъм при трансфера на управленски модели – това са въпроси, които ми се струват важни за едно последователно прилагане на неoinституционалисткия подход в дисертацията.

Бих искала да отправя към Емил Георгиев предложение за продължение и задълбочаване на научноизследователската му работа по темата. То се отнася до научноизследователския въпрос за ролята на одиторите в процеса на сертифициране и специфичните подходи и начини, по които собствениците на бизнес организации се свързват с консултантски фирми. Проблемът ми се струва интересен от гл.т. на трайното установяване на мрежови структури по повод на институционалния трансфер.

5. Връзка между изследователска и преподавателска дейност

От уч. 2013/14 г. досега Емил Георгиев преподава в катедра „Социология“, СУ „Св. Климент Охридски“. Като асистент в отделни години той е водил семинарни занятия по различни дисциплини: Икономическа социология, Социология на организациите (задължителни дисциплини), Приложна социология, Въведение в управлението на проекти, както и Основи на управлението в магистърска програма (задължителна дисциплина). Една от причините той да се радва на много добър прием от страна на студентите е успешният пренос на изследователските резултати от дисертацията в преподавателската дейност. Петгодишните ми впечатления от съвместната ни работа с Емил Георгиев по дисертацията и общия ни курс по икономическа социология са за талантлив, ангажиран и етичен преподавател и изследовател.

6. Заключение

Емил Георгиев демонстрира в своя дисертационния труд евристично социологическо мислене и дълбоки познания в областите на неговата специализация. Неговите доказани умения за теоретичен и емпиричен анализ са съчетани с научна добросъвестност. Дисертационният труд несъмнено заслужава висока оценка и изцяло отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ "Св. Кл. Охридски".

Това ми дава основание да предложа без колебание на уважаемите членове на научното жури на Емил Димитров Георгиев да **бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност „Социология“** в професионалното направление: 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

29 май 2018 г.

гр. София

проф. д.с.н. Таня Чавдарова